

Skydd av dricksvattentäkter i Stockholms län – möjligheter och svårigheter

Författare:
Tyréns AB; Krister Törneke och Lena Tilly

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Lagrum och processer	7
Problembeskrivning	12
Motstridiga intressen och hänsyn	12
Väghållning och transporter	12
Järnväg	12
Flyg	13
Materialtäkt	14
Jordbruk, grönytor, golfbanor mm	14
Bebyggelse	15
Energianläggningar	15
Industriell verksamhet	16
Andra miljöhänsyn	16
Säkerhet mot sabotage och terrorism	17
Klimatförändringar	17
Hinder och möjligheter i kommunernas organisation	19
Vilka roller ska finnas?	19
Huvudman för allmänna vattentjänster	19
Företrädare för andra intressen	19
Den ”oberoende” beslutsfattaren	20
Diskussion och analys	21
Beslutande organ	21
Inskränkningar och ekonomiska konsekvenser	21
Delaktighet och demokrati – en nödvändig förutsättning	22
Hur kan en framkomlig process se ut?	22
Vilket stöd behöver kommunerna för att hantera processen?	23
Vem kan ge kommunerna rätt stöd för att hantera processen?	23
Förslag	24
Stöd till kommunerna	24
Checklista för den engagerade kommunpolitikern	24
Kunskap om vattenresurser	24
Andra intressen	25
Kommunens sammanvägda intresse	25

Sammanfattning

I enlighet med sin verksamhetsplan för år 2006 har VAS-rådet inlett arbetet med att belysa behovet av reservvattenförsörjning i Stockholmsregionen. I denna rapport ges en sammanställning av de hinder för ett långsiktigt skydd av regionala vattentäkter som uppstått eller kan uppstå och vilka möjligheter som finns att hantera dem.

Möjligheterna att skapa vattenskydd regleras i Miljöbalken kapitel 7 § 21-24. Beslut om vattenskyddsområden kan tas antingen av länsstyrelsen eller av en kommun. Ansökan om vattenskydd framställs normalt av vattentäktens huvudman, men även kommun och länsstyrelse har möjlighet att initiera ett vattenskydd. Naturvårdsverket har som vägledning gett ut en handbok med allmänna råd avseende vattenskyddsområden (2003:6).

Vattenförsörjningen är ett av flera kommunala och regionala intressen och ska vägas samman med dessa. Det är naturligt att det i sådana avväganden infaller intressekonflikter, där vattenförsörjningen kan ställas mot andra viktiga samhällsfunktioner. I denna rapport beskrivs några sådana intressekonflikter, vilka hinder de kan innebära och något om hur de kan hanteras, t.ex. transporter, täktverksamhet, bebyggelse, energiförsörjning och industriell verksamhet. Behovet att skydda dricksvattentäkter bör också vägas samman med andra miljöhänsyn och beaktas med hänsyn till säkerhetsfrågor och kommande klimatförändringar.

I valet mellan kommunen och länsstyrelsen som beslutande organ talar mycket för att det i de flesta fall är en fördel om ett vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter fastställs av länsstyrelsen. Där finns förutsättningar att göra en avvägning ur ett regionalt perspektiv och oberoende av lokala intressen. Handläggningstiden kan dock bli kortare om kommunen är beslutande organ.

Oavsett om beslutet fattas av kommunen eller av länsstyrelsen måste det ske en avvägning hos kommunens folkvalda mellan vattenförsörjningen och andra intressen. Det kräver medvetenhet och ett bra beslutsunderlag. Kommunerna behöver stöd för att med sina begränsade resurser kunna införa skydd av vattentäkter. Sådant stöd kan ges av de regionala organisationerna Norrvatten och Stockholm Vatten eller av ett samarbetsorgan som VAS-rådet.

Slutligen rekommenderas den engagerade kommunpolitikern – i form av en checklista – att informera sig om förutsättningarna för reservvattenförsörjning i sin kommun och ta ställning till vad det innebär i det egna förtroendeuppdraget.

När VAS-rådets rapport ”Prioritering av vattentäktsskyddet i kommunerna inom Stockholms län” kommer på remiss till kommunerna till sommaren 2007, ger den ett utmärkt tillfälle till en saklig diskussion om detta bland kommunens förtroendevalda. Rätt kunskap och engagemang ger goda förutsättningar för att skydda regionens vattenresurser och därigenom bidra till en säkrare vattenförsörjning för kommande generationer.

Bakgrund

Tillgången till rent dricksvatten är en rättvisefråga, inte bara globalt utan också i det regionala perspektivet. Generellt sett är tillgången till vatten god i regionen, ca 12 % av ytan i regionen är "blå" (sjöar, vattendrag och våtmarker). Vattenresurserna är dock inte jämnt fördelade, utan det finns lokala bristområden t ex i kustområdena. Regionen är dessutom relativt nederbördsfattig, minst nederbörd faller i ytterskärgården. En regional skillnad finns också vad gäller större grundvattentillgångar, i norr och öster finns färre medan det i de södra och västra delarna förekommer ett flertal större tillgångar.

Vattenförsörjningen är väl tillgodosedd genom Mälaren. Normalt utgör uttaget av råvatten endast en liten del av flödet, men under torra perioder är det betydande. Tre stora vattenverk, med åtskilda råvattenintag och med reningsprocesser som är väl anpassade till Mälarens vattenkvalitet, medför god vattenkvalitet och leveranssäkerhet i regionens centrala delar. Men det innebär också att behovet av att trygga vattenförsörjningen genom regionens övriga vattentäkter inte är uppenbart för allmänhet och politiker, och därmed riskerar det att bli bortglömt i den regionala och kommunala planeringen.

Kommunförbundet Stockholms län (KSL) tillsatte år 2005 VAS-rådet, som bl.a. har till uppgift att vara Stockholmsregionens naturliga samarbetsforum för strategiska vatten- och avloppsfrågor. I enlighet med sin verksamhetsplan för år 2006 har VAS-rådet inlett arbetet med att belysa behovet av reservvattenförsörjningen i regionen. VAS-rådets kommitté, VASK, har gett Tyréns AB i uppdrag att belysa hinder och möjligheter att skapa ett långsiktigt skydd av regionala vattentäkter.

I denna rapport ges en sammanställning av möjligheter och svårigheter att skapa ett långsiktigt skydd av regionala vattentäkter i Stockholmsregionen. Med regionala vattentäkter menas här de vattenförekomster som är av intresse för den allmänna vattenförsörjningen utöver östra Mälaren. Det kan vara vattentäkter i drift eller äldre vattentäkter som är helt nedlagda eller har status som reservvattentäkter. Det kan också vara vattenförekomster som identifierats men hittills inte nyttjats för vattenförsörjning. Den gemensamma nämnaren är att de i framtiden är viktiga för regionens reservvattenförsörjning oavsett vilken funktion de har idag.

Lagrum och processer

Miljöbalken (SFS 1998:808) ger två möjligheter att långsiktigt säkerställa nyttjandet av vattentäkter, tillstånd samt vattenskydd. Normalt kan man rekommendera att tillstånd för vattentäkten (s.k. vattendom) först ordnas och därefter vattenskyddet. Med stöd av kapitel 11 ställs ansökan om tillstånd för vattenverksamhet till Miljödomstolen som efter sin prövning meddelar dom med villkor. Det föreligger tillståndsplikt för större vattentäkter. Möjligheterna att skapa vattenskydd regleras i Miljöbalken kapitel 7 § 21-24. Dessutom anges i kapitel 2 Allmänna hänsynsregler (de s.k. portalparagraferna i Miljöbalken) att alla som bedriver verksamhet är skyldiga att ta hänsyn och vidta skadeförebyggande åtgärder. Detta gäller oavsett om vattenskyddsområde är inrättat eller ej. Naturvårdsverket har som vägledning gett ut en handbok med allmänna råd avseende vattenskyddsområden (2003:6).

Enligt de allmänna råden (NFS 2003:16) bör länsstyrelse och kommun verka för att vattenskyddsområden skapas för åtminstone samtliga allmänna vattentäkter och större enskilda egna eller gemensamma vattentäkter. Även grund- och ytvattentillgångar, som kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt, bör skyddas. Enligt de av riksdagen antagna miljömålen ska skydd finnas för ytvattentäkter år 2009 och för grundvattentäkter år 2010. I dagsläget har endast ett fåtal ytvattentäkter skydd, på grundvattensidan är det fler som har fastställda skydd.

Även i det nya EU-direktivet om vatten (det s.k. Ramdirektivet för vatten) ställs krav på skydd av vattenresurser. Vattenmyndigheten ska upprätta register över vattenskydd och rapportera detta till EU. EU har nyligen enats om ett separat grundvattendirektiv, efter en lång tids förhandlingar med jordbruksintressena. Direktivet trädde i kraft i januari 2007, och SGU kommer nu att ta fram miljö kvalitetsnormer, bl.a. avseende nitrat.

Beslut om vattenskyddsområden kan tas antingen av länsstyrelsen eller av kommun. Om ett vattenskyddsområde eller ett tillrinningsområde till detta berör två eller flera kommuner, bör beslutet om att inrätta vattenskyddsområdet tas av länsstyrelsen (NFS 2003:16). Om det berör två eller flera län bör berörda länsstyrelser ta beslut.

Ansökan om vattenskydd framställs normalt av vattentäktens huvudman. Men även kommun och länsstyrelse har möjlighet att initiera ett vattenskydd.

Sökande tar fram underlag, detta bör innehålla:

- Motiv för ansökan
- Behov av skydd
- Hydrologisk / hydrogeologisk beskrivning av vattenresursen
- Tekniska uppgifter om vattentäkten
- Redovisning av potentiella föroreningskällor
- Förslag till skyddsområde
- Förslag till skyddsföreskrifter

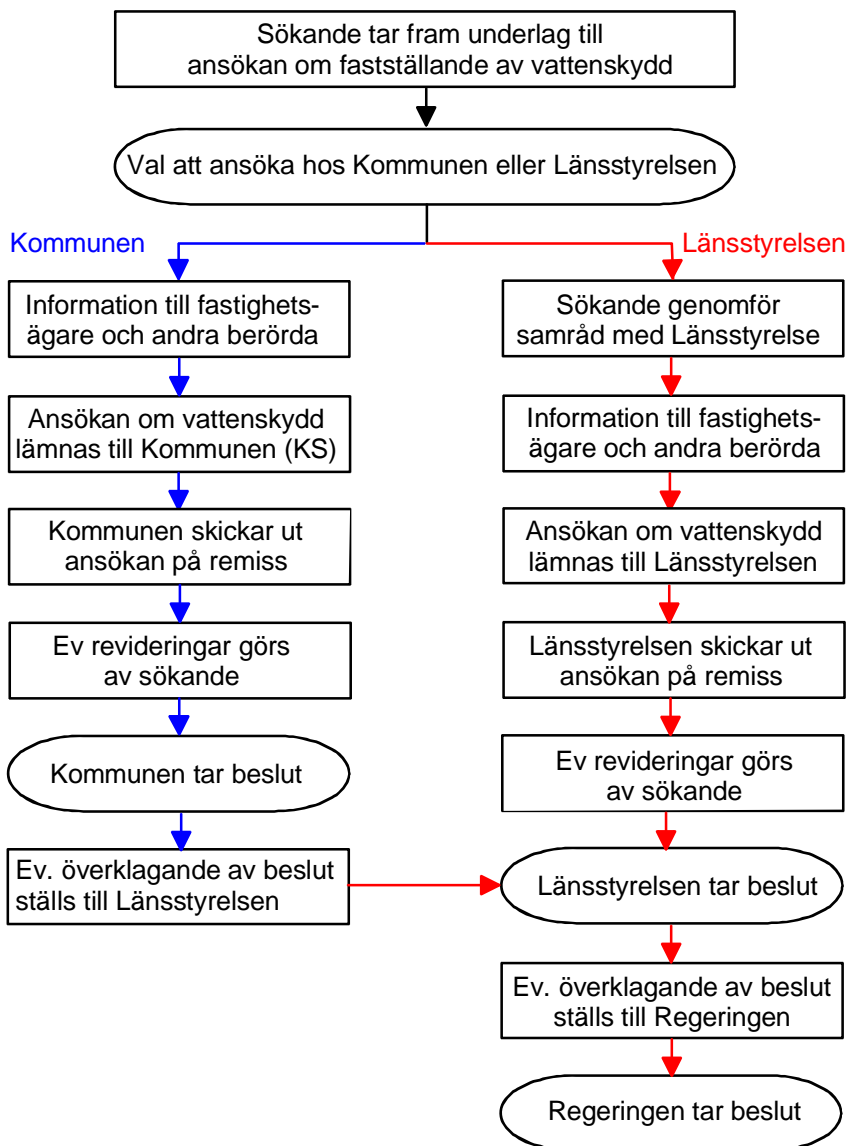
Vilket underlag som behövs är närmare preciserat i kapitel 7 i Handboken (2003:6). Föreskrifternas innehåll och andra åtgärder finns redovisade i kapitel 5. Det är viktigt att beakta att föreskrifter måste ha formen av inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området (Miljöbalken kap 7 § 22). Enligt samma paragraf är det vattentäktens skyddsbehov som styr föreskrifternas utformning.

Det är viktigt att skyddet utformas i samverkan mellan kommunens ansvariga för miljöfrågor, för fysisk planering och vattentäktens huvudman. Enligt Naturvårdsverkets rekommendationer bör informationsmöten hållas i ett tidigt skede med ägare och innehavare av särskild rätt till marken eller vattnet där vattenskyddsområdet planeras. Arbete med vattenskydd är en process under vilken förankring är viktig.

När ansökan lämnats in till länsstyrelsen eller kommunen sänds den ut på formell remiss till berörda fastighetsägare och innehavare av särskild rätt. Dessa får möjlighet att yttra sig över förslaget varefter sökande eventuellt justerar ansökan med hänsyn till framförda synpunkter.

Länsstyrelsen eller kommunen fattar beslut i ärendet. Kommunens beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen.

Vattenskydd (Miljöbalken kap 7)

Överprövning av vattenskydd sedan oktober 2006

Västra Torup, Hässleholms kommun, Skåne län

Regeringsbeslut 2006-11-02

Vägverket, Region Skåne, har överklagat länsstyrelsens beslut avseende skyddsföreskrift om väghållning.

Regeringen ändrar länsstyrelsens beslut så att aktuell skyddsföreskrift får en tydligare lydelse. Ett generellt förbud ersätts av tillståndskrav.

Klintarp, Klippans kommun, Skåne län

Regeringsbeslut 2006-11-23

Vägverket, Region Skåne, har överklagat länsstyrelsens beslut avseende skyddsföreskrift om väghållning. En privatperson har överklagat länsstyrelsens beslut avseende skyddsföreskrift om skogsbruk. Två privatpersoner har överklagat länsstyrelsens beslut avseende gränsdragning av skyddsområdet.

Regeringen ändrar länsstyrelsens beslut så att skyddsföreskrift avseende väghållning får en tydligare lydelse. Ett generellt förbud ersätts av tillståndskrav. Även skyddsföreskrift avseende etablering av industriell verksamhet ändras så att ett generellt förbud ersätts av tillståndskrav. Skyddsföreskriften avseende skogsbruk ändras så att den blir mer nyanserad, förbud mot upplag av bark och timmer ersätts av möjlighet till upplag under vissa tider med tillståndskrav.

Tisnaren, Askersunds och Hallsbergs kommuner, Örebro län

Regeringsbeslut 2006-12-14

Markägare har överklagat länsstyrelsens beslut avseende gränsdragning av skyddsområdet.

Regeringen upphäver länsstyrelsens beslut och överlämnar ärendet till länsstyrelsen för förnyad handläggning. Bättre motivering för gränsdragning efterfrågas.

Söndrum, Halmstads kommun, Hallands län

Regeringsbeslut 2006-12-21

En privatperson har överklagat länsstyrelsens beslut och begär att det ska upphävas. Som skäl anges att området utgörs av mark attraktiv för infrastruktur och bostadsbebyggelse.

Regeringen avslår överklagandet. Det allmänna intresset väger tyngre än det enskilda.

Getinge-Lassared, Halmstads kommun, Hallands län

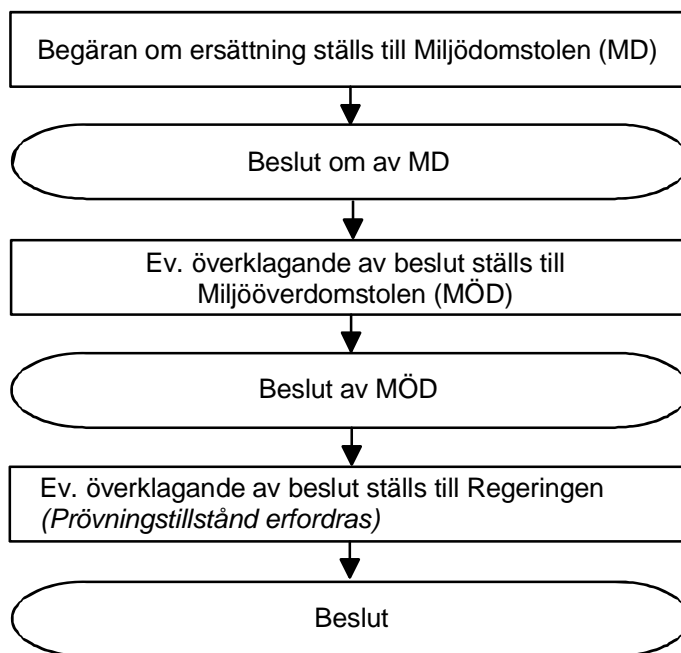
Regeringsbeslut 2006-12-21

Två privatpersoner har överklagat länsstyrelsens beslut avseende gränsdragning av skyddsområdet. Området utnyttjas för jordbruk.

Regeringen avslår överklagandet. Det allmänna intresset väger tyngre än det enskilda.

Eventuella ersättningsfrågor prövas av Miljödomstolen (enligt Miljöbalken 31 kapitel). Ersättning utgår endast om pågående markanvändning avsevärt försvåras. Någon ersättning lämnas inte om fastighetsägaren ändå måste tåla inskränkningar för vattenskyddsområdet p.g.a. de allmänna hänsynsreglerna (i Miljöbalken 2 kapitel). De skyddsföreskrifter som normalt behövs inom ett vattenskyddsområde utgörs till övervägande del av sådana inskränkningar som verksamhetsutövaren är skyldig att tåla utan ersättning. Nu finns ett flertal fall prövade, ersättning har endast betalats ut i ett fåtal av dessa. Miljödomstolens dom kan överklagas hos Miljööverdomstolen.

Ersättningsfrågor (Miljöbalken kap 31)

Problembeskrivning

Motstridiga intressen och hänsyn

Lagen om allmänna vattentjänster, som trädde i kraft den 1 januari 2007, befäster den svenska traditionen att vattenförsörjning och avloppshantering är en allmän angelägenhet, som ska tillgodoses genom politiskt styrda organisationer.

Lika väl som Stockholmsregionens nuvarande väl fungerande vattenförsörjningssystem är ett resultat av långsiktig planering, krävs fortsatt långsiktig planering för att säkerställa vattenförsörjningen i framtiden. Det yttersta ansvaret för denna planering ligger hos varje kommun.

Vattenförsörjningen är ett av flera kommunala och regionala intressen och ska vägas samman med dessa. Det är naturligt att det i sådana avväganden infaller intressekonflikter, där vattenförsörjningen kan ställas mot andra viktiga samhällsfunktioner, exempelvis transporter, bebyggelse, råvarutillgång, näringsliv m.m. Beslut i dessa frågor kan få konsekvens för lång tid framåt – i vissa fall fram till nästa istid – och det är inte någon lätt uppgift för beslutsfattare, som kan ägna några timmar i veckan åt att sätta sig in i de komplexa frågeställningarna.

Här beskrivs några sådana intressekonflikter, vilka hinder de kan innebära och något om hur de kan hanteras.

Väghållning och transporter

Vägar innebär ett hot mot vattenkvaliteten genom den trafik och de utsläpp som den genererar på dem (kontinuerligt via vägdagvatten och tillfälligt genom olyckor). Även väghållning med vägsaltning innebär risker. Salt fungerar främst som en indikatorparameter på att utsläpp på vägen når vattentäkten, men vid höga halter uppstår först tekniska problem och sedan påverkas smaken. Det föreligger svårighet att meddela förbud eftersom risken för olyckor då kan öka, eventuellt kan samråd föras med väghållare. Vad gäller olyckor så är det värsta hotet om transporter av farligt gods är involverade.

Vägar lokaliserades ofta i äldre tider till grusåsar som samtidigt utgör viktiga grundvattenresurser. Detta har lett till att många grundvattentäkter är påverkade av vägsalt med förhöjda kloridhalter som följd. Det finns ett flertal sådana fall i länet, bl a Norrvattens reservvattentäkter som ligger längs E4 norr om Stockholm samt vattentäkterna Gorran och Grödbby i Nynäshamns kommun.

Järnväg

Järnvägar innebär ett hot mot vattenkvaliteten genom de utsläpp som kan ske vid eventuella olyckor. Dock är risken lägre än för vägtrafik. Tidigare användes bekämpningsmedel, numera mer restriktivt. Dock kan problem med rester från tidigare användning skapa problem.

Det finns ett flertal fall i länet med järnväg som passerar nära grundvattentäkter, t ex Grödingebanan genom Tullinge samt Nynäsbanan genom Kolartorp och Hanveden.

Exempel: Västerås

Huvudman för vattentäkten är Mälarenergi (vid aktuellt tillfälle Västerås Energi och Vatten). Genom vattentäktsområdet (fastställd inre skyddszon) planerades dragning av ny järnväg (Mälarbanan). Huvudmannen motsatte sig planerad sträckning. Alternativ undersöktes, både för flyttning av vattentäkten och järnvägen. Några alternativa lokaliseringar gick inte att hitta inom rimligt avstånd. Eftersom kommunen ägde marken inom inre skyddszon kunde de ställa hårda krav på skydd innan tillstånd gavs till utbyggnad av järnvägen. Omfattande tätningsåtgärder, avledning av dränvatten samt möjlighet till uppsamling genomfördes.

Flyg

Flyg innebär ett hot genom utsläpp av dagvatten från flygplatserna och vid eventuella olyckor.

Även flygbanorna kan beröra vattenskyddsområden. Start eller landning vid Bromma flygplats sker över vattenskyddsområdet för Östra Mälaren, nära Görvälns vattenverk. Totalt skedde ca 53 000 starter och landningar under 2005 varav drygt hälften gjordes över Görvälnområdet. En olycka i detta område utgör ett hot mot vattentäkten. Någon dumpning av flygbränsle är normalt inte nödvändig ens i en krissituation.

Arlanda flygplats ligger delvis på eller nära Stockholmsåsen. Olycka eller dumpning av flygbränsle vid en krissituation utgör hot mot Norrvattens reservvattentäkt i Märsta.

Exempel: Tullinge

Huvudman för Tullinge vattentäkt är Botkyrka kommun. Området genomskärs av Grödingebanan som färdigställdes år 1994 och används för fjärrtågstrafik. Parallellt med den planeras en ny sträckning av riksväg 226 som idag går genom Tullinge tätort. Söder om Grödingebanan ligger den nedlagda flygflottiljen F18 och Tullinge flygfält. Detta var under 1990-talet ett tänkbart läge för inrikesflyg på Södertörn. Där planeras idag ett helt nytt bostadsområde, Riksten friluftsstad. Området berörs också av Hamra grustäkt och den intilliggande bergtäkten.

Kommunen lämnade in ansökan till Länsstyrelsen omkring år 1995 om inrättande av ett nytt skyddsområde och nya skyddsföreskrifter enligt Vattenlagen. Det dåvarande skyddsområdet omfattade bara en mindre del av grundvattenbildningsområdet, och skyddsföreskrifterna var inte anpassade till dagens situation.

Den föreslagna utvidgningen av skyddsområdet medförde att en stor del av den nedlagda flygflottiljen F18 och Tullinge flygfält skulle komma att ingå. Därmed uppstod en tydlig intressekonflikt mellan vattenförsörjningen och flyget. Det faktum att inrikesflyg vid Tullinge flygfält var aktuellt vid den tidpunkten har troligen bidragit till att ärendet under flera år vilade hos Länsstyrelsen.

Då ärendet under flera år inte handlades hos Länsstyrelsen, återkallade Botkyrka kommun ansökan, och inrättade istället skyddsområdet enligt Miljöbalken genom ett kommunalt beslut. Skyddsområdet och föreskrifterna trädde i kraft i mars 2003.

Konflikten med flyget upphörde i och med att intresset för inrikesflyg på Södertörn avtog. Vid planeringen av det nya bostadsområdet och den nya sträckningen av väg 225, har behovet att skydda vattentäkten beaktats. Kommunen har gjort bedömningen att ny verksamhet som planeras är lättare att hantera ur vattenskyddssynpunkt än befintlig verksamhet i ett nedlagt flottiljområde. Man kan möjligen beskriva det som en ohelig allians mellan bostadsbebyggelse och vattenförsörjning på ena sidan mot flyget och den pågående verksamheten på andra sidan.

Däremot fanns en intressekonflikt med Hamra grustäkt och i viss mån intilliggande bergtäkt. Sakägaren ifrågasatte bl.a. beräkningen av grundvattnets strömningshastighet och invände utifrån detta mot omfattningen av den inre skydds-zonen. Kommunen tog inte hänsyn till detta i sitt beslut.

Materialtäkt

Utnyttjande och utvinning av naturresurser av olika typer (grus, berg och torv) kan stå i konflikt med vattenskyddsintresset.

Av naturliga skäl sammanfaller de viktiga grundvattenförekomsterna med de lägen som är intressanta för utvinning av naturgrus. Intressekonflikter mellan grustäkter och grundvattentäkter är därför mycket vanlig.

Att utnyttja grundvatten till vattenförsörjning är en långsiktigt hållbar form av resursutnyttjande, så länge uttagen inte överstiger grundvattenbildningen i ett perspektiv på ett eller ett par år. Att utnyttja naturgrus som byggnadsmaterial är däremot inte långsiktigt hållbart, om inte tidsperspektivet ska utsträckas till en hel istidscykel. Att äventyra vattenförsörjningen skulle vara ett orimligt högt pris för att förlänga tidsfristen med några få år för en verksamhet som ändå inte är långsiktigt hållbar. Hänsyn till intresset för utvinning av naturgrus bör därför väga lätt i förhållande till behovet att skydda grundvattentäkter.

Exempel: Gorran

VA-förvaltningen i Nynäshamns kommun är huvudman för vattentäkten Gorran. Här föreligger konflikt med en större grustäkt i samma område. VA-förvaltningen, Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och politikerna gjorde olika bedömningar av riskerna och kommunen lämnade flera svar till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen gav fortsatt tillstånd till grustäkt, dock tidsbegränsat till 7 år och med villkor. Tillståndet är överklagat och ärendet ligger nu hos Miljödomstolen.

I samband med bergtäkt genomförs sprängningsarbeten. Härvid förekommer läckage av kväveföreningar. Kväve sprids till yt- och grundvatten genom lösning av sprängmedelsspill och som urlakning av sprängmedelsrester från sprängstenen.

I samband med torvtäkt kan främst ytvatten påverkas genom utsläpp av humusämnen. Även jordtillverkning kan utgöra en risk.

Jordbruk, grönytor, golfbanor mm

För brukande av jord och för skötsel av grönytor och golfbanor används kvävegödsling. Härvid föreligger risk för läckage till yt- och grundvatten med förhöjda nitrathalter som följd. Det är numera relativt vanligt att förhöjda halter av bekämpningsmedel upptäcks i vattentäkter. Detta beror delvis på att gränsvärdet har sänkts men också på att rester av bekämpningsmedel som tidigare använts nu dyker upp.

Exempel: Dalarö

I en av grundvattentäkterna i Dalarö i Haninge kommun har förhöjda halter av bekämpningsmedlet bentazon påträffats. Kolfilter har installerats så att halterna reduceras till under detektionsgränsen. Utredningen pågår.

Exempel: Skytteholm

Vattentäkten Skytteholm i Ekerö kommun baseras på grundvatten ur ett parti av Uppsalaåsen med konstgjord infiltration av ytvatten. I närområdet och i anslutning till åsen ligger en golfbana. Förhöjda halter av bekämpningsmedel har konstaterats, dessa härstammar sannolikt från golfbanan.

Exempel: Grödby

Förhöjda halter av BAM (nedbrytningsprodukt av Totex, som tidigare användes för ogräsbekämpning) har konstaterats i vattentäkten i Grödby i Nynäshamns kommun. Vattentäkten är numera nedlagd och samhället försörjs istället med vatten från den närläggna vattentäkten Gorran.

Bebyggelse

Bebyggelse kan innebära ett hot både mot kvantitet och mot kvalitet i vattenresursen. Schaktning och markarbeten kan påverka grundvattenförande jordlager och öka sårbarheten. Byggnation och hårdgörning av markytor medför mindre grundvattenbildning och risk för sämre vattenkvalitet. Även utsläpp av dagvatten kan innebära risker, främst gäller detta dagvatten från trafikerade ytor och parkeringsytor.

I områden med lokal VA-försörjning sker avloppsutsläpp från ofta äldre anläggningar med dålig standard. Detta innebär risk för sanitära problem, speciellt i områden med tät bebyggelse.

Exempel: Ingarö

I närområdet till vattentäkten Brunn har grustäktsverksamhet tidigare bedrivits. En uttagsbrunn ligger i det numera avslutade grustäktsområdet och här skedde schaktning, detta är åtgärdat och återfyllt. Bebyggelse ligger nära en annan uttagsbrunn, här skedde utsläpp efter en olycka med en hydraulslang.

Exempel: Kolartorp

I Haninge kommun anlades på 1940-talet en vattentäkt för centralorten Handen. Täkten, som med åren kom att ligga mer och mer centralt, svarade på senare år bara för en mindre del av vattenproduktionen i kommunen. Täkten försörjde bl.a. ett sjukhus, affärscentrum och kommunhuset. Det finns ingen vattendom eller skyddsområde för täkten.

Kommunen kom i början av 1990-talet överens med ett bostadsföretag att exploatera runt vattentäkten. Byggnationen, som kom igång i slutet av 1990-talet, medför att verkets placering blir mer utsatt. Hårdgörning av markytor medför samtidigt mindre grundvattenbildning och risk för sämre vattenkvalitet.

Täkten är nu reservvattentäkt.

Energianläggningar

Energiuttag kan göras ur jord (ytjordvärme), de största riskerna med dessa system är läckage av de köldbärande vätskor som används. Vid energiuttag ur berg (energibrunnar) är de största riskerna kopplade till arbetena under själva installationen.

Exempel: Hörby

En ny typ av risk som nyligen uppmärksammats är bergvärmeanläggningar som överges. I Hörby finns en stor grundvattenresurs i den sedimentära berggrunden. Som en naturlig tätning finns ett mäktigt lerlager. Via öppna borrhål finns risk för påverkan på det djupt liggande grundvattnet.

Om det finns tillräcklig kapacitet kan grundvatten eller ytvatten användas som bas för energiuttaget. Då använder man sig normalt av värmewäxling ”ovan vattnet”.

Om det finns möjlighet att magasinera energi i grundvatten eller i berg (energilagring) kan säsongsvariationerna i temperatur utnyttjas. Lagret kan laddas med värme sommartid för att kunna utnyttjas vintertid. Om behovet

istället är kyla laddas lagret vintertid. Även kombinationer förekommer, med lagring av både värme och kyla.

Exempel: Segersjö

Huvudman för Segersjö vattentäkt är Botkyrka kommun. En stor del av området är bebyggt, huvudsakligen med småhus, och i den södra delen ligger Kassmyra grustäkt, som är under avveckling. Området genomskärs av riksväg 226 mellan Tumba och Vårsta i Grödinge.

Kommunen inlämnade år 1993 ansökan till Länsstyrelsen om inrättande av ett nytt skyddsområde och nya skyddsföreskrifter enligt Vattenlagen. Skyddsområdet fastställdes av Länsstyrelsen år 1997 och föreskrifterna trädde i kraft i december samma år.

Den viktigaste intressekonflikten har gällt grustäkten, men konflikten är inte aktuell, eftersom täkten är under avveckling. År 1993 avlägsnades ett upplag av vägsalt, som redan hunnit förorena grundvattnet och som kommer att bidra till kraftigt förhöjda kloridhalter under lång tid framåt. Kommunen är restriktiv med vägsaltning i sin egen väghållning och gör endast undantag för vägsträckor som trafikeras av SL:s busslinjer.

På grund av villabebyggelsen är intresset för värmepumpar stort. Berg- och jordvärmeanläggningar är inte tillåtna i den inre skyddszonen, och i den yttre zonen krävs tillstånd. Till en början gavs av princip inga tillstånd men efter en konsekvensutredning ändrades policyn så att tillstånd kunde beviljas i den yttre skyddszonen.

Industriell verksamhet

I dagsläget innebär hanteringen i industriell verksamhet i sig inte så stora risker, problemen är främst kopplade till transporter av farligt gods samt bränder. Dock är det olämpligt att bedriva industriell verksamhet inom vattenskyddsområde. Det är viktigt att samverka med räddningstjänsten för att bl.a. minska risken för påverkan från släckvatten.

Andra miljöhänsyn

Åtgärder för att skydda grundvatten mot föroreningar kan ibland medföra att förorenat vatten, exempelvis vägdagvatten, avleds till ett vattendrag och där bidrar till ökad förorening. Det kan då bli nödvändigt att prioritera mellan en grundvattentäkt och ett vattendrag, som inte är aktuellt som vattentäkt.

Exempel: Hammarby

Samtliga Norrvatten reservvattentäkter baseras på grundvattenuttag ur Stockholmsåsen. På långa sträckor löper E4 längs med eller på åsen. Förhöjda kloridhalter har konstaterats i bl.a. Hammarbytäkten. För att skydda grundvattenresursen mot vägdagvatten har tätning genomförts på vissa sträckor. Vägdagvattnet samlas upp och avleds mot Väsbyån, som är en känslig recipient.

I denna typ av konflikt är det viktigt att återföra ansvaret för det förorenade vattendraget på den verksamhet som ger upphov till föroreningen (t.ex. vägtrafiken) och inte på den alternativa hotbilden (förorenad vattentäkt). Men det är också viktigt att med öppna ögon inse intressekonflikten och eftersträva en tekniskt och ekonomiskt genomförbar lösning.

Exempel: Bornsjön

I krisläge har Stockholm Vatten AB tillstånd att göra stora uttag ur sin reservvattentäkt Bornsjön med stor nivåsjänkning som följd. Samtidigt har sjön ett högt naturvärde. Här har dock vattenförsörjningen fått företräde.

Säkerhet mot sabotage och terrorism

Behovet av skydd mot sabotage och terrorism kan i sig aldrig komma i konflikt med behovet att skydda vattentäkter. Vattenförsörjningen är ju en av de samhällsfunktioner som måste skyddas även mot dessa hot.

Däremot finns en motsättning mellan metoderna för att skydda vattentäkter mot å ena sidan påverkan från olika aktiviteter i samhället och å andra sidan medveten skadegörelse. Medan ökad kunskap om vattenförsörjningen leder till ökat ansvarstagande och bättre skydd mot påverkan i allmänhet, kan det också leda till ökad risk för medveten skadegörelse och terrorism.

Strategier för information om vattentäkter och skyddsföreskrifter måste därför grunda sig på en professionell sammanvägning av dessa risker, som är väl förankrad hos de tjänstemän som är ansvariga för kommunens säkerhetsskydd och för vattenförsörjningen (även hos Länsstyrelsen).

För att öka kunskap om vattenskyddsområden hos i första hand vägtrafikanter rekommenderar Naturvårdsverket att områden markeras med vägs skyltar. Rekommendationer för utseende och uppsättning av skyltar för utmärkning av vattenskyddsområde finns i en av Räddningsverket, Vägverket, Svenska kommunförbundet (numera Sveriges Kommuner och Landsting), VAV (numera Svenskt Vatten), Sjöfartsverket och Naturvårdsverket gemensamt utarbetad informationsbroschyr "Utmärkning av vattenskyddsområde" från 1998. Det är viktigt att vägs skyltningen samordnas mellan berörda vattenskyddsområdeshuvudmän och väghållare. Det kan dock finnas situationer då det av säkerhetsskäl är olämpligt att markera ett vattenskyddsområde med vägs skyltar. En sådan bedömning, där sabotagerisken vägs mot informationsbehovet, bör samordnas mellan berörda huvudmän, så att den hanteras likartat mellan kommunerna.

Klimatförändringar

Klimat- och sårbarhetsutredningen pågår. Ett delbetänkande angående översvämningshot, risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmaren och Väneren har nyligen kommit (SOU 2006:94). De klimatscenarier som simulerats för Mälaren tyder på att såväl höga som låga nivåer bli mer frekventa. När klimatet blir varmare kommer snömagasinet att bli mindre och vårfloden komma tidigare med lägre flödestoppar. Flödena beräknas stiga under höst och vinter medan de förväntas minska under sommaren. Den högre avdunstningen under sommartid förväntas ge lägre nivåer.

De översvämningshot som har studerats är dels en hundraårsnivå dels en dimensionerande nivå. Eftersom Mälaren har ett stort vattenmagasin utgör det ett trögt system. När ett högt vattenstånd inträtt kommer det därför att dröja lång tid (åtskilliga veckor eller kanske månader) innan vattenståndet sjunkit väsentligt. I dagsläget är tappningsmöjligheterna för Mälaren ytterst begränsade. Detta orsakade problem i samband med de höga flödena som uppträdde år 2000. Trots att större tappning gjordes än den i vattendom tillåtna innebar den fysiska utformningen av utloppen begränsningar av utflödet. Höga nivåer i Saltsjön begränsar möjligheten att tappa vatten från Mälaren.

Konsekvenser av översvämningar

Vid höga vattenstånd motsvarande en 100-årsnivå skulle vattenförsörjningen kunna drabbas av en ökad halt av organiska ämnen. Förmågan att med nuvarande process i vattenverken reducera ökande halter av organiskt material är begränsad. Humus kan agera som transportör av kemiska föroreningar som miljögifter samt inverka på vattenverkens desinfektionsprocess. Detta kan öka risken för att hälsofarliga mikroorganismer kan passera över till dricksvattnet. Utsläpp av orenat avloppsvatten innebär också komplikationer för vattenförsörjningen.

Den största akuta risken för vattenförsörjningen bedöms dock uppstå vid extremväder i form av skyfall som medför översvämning av mark i vattenverkens närområde. Ett stort antal potentiella föroreningskällor förekommer som kan ge konsekvenser som t ex oljeutsläpp mm. De vattentäkter som bygger på infiltration av ytvatten till grundvattenmagasin kan bli helt utslagna om föro-reningar når grundvattnet (Södertälje t ex).

Konsekvenser av torrperioder

Vid låga vattenstånd kan saltvatten tränga in i Mälaren, detta har skett tidigare och saltvatten från sådana inbrott har legat kvar i flera år i djupområden (t ex vid Görvälns vattenverk). Även tekniska problem med att få in vatten kan uppstå (t ex vid Norsborgs vattenverk) vid låga vattenstånd.

I grundvattentäkter kan uttagskapaciteterna minska och i kustnära områden kan problemen med saltvatteninträning öka ytterligare vid låga grundvattenstånd. Risk föreligger även för försämrad vattenkvalitet i övrigt.

Konsekvenser av högre temperatur

Högre vattentemperatur innebär större risk för *vattenburna sjukdomar* (t ex noterades kolera i ytvattnet i Sverige sommaren 2006). Även algblomning kan bli mer frekvent med ökad risk för *algtoxiner*.

Hinder och möjligheter i kommunernas organisation

Vilka roller ska finnas?

För att skyddet av vattentäkterna inom en kommun ska tillgodoses på ett bra sätt, bör två förutsättningar i organisationen vara uppfyllda. Dels bör det finnas en organisation med ansvar för vattenförsörjningen som har tillgång till kompetens och resurser att initiera en ansökan om att inrätta skyddsområden. Dels bör det finnas ett politiskt organ i kommunen, som har befogenhet att väga samman berörda intressen och som har insikt i vattenförsörjningens strategiska betydelse för kommunen och för regionen. Detta gäller även i de fall Länsstyrelsen är beslutande organ.

Huvudman för allmänna vattentjänster

Ytterst är det kommunen som har ansvaret för den allmänna vattenförsörjningen och som beslutar om organisationen för detta. Det har skett på olika sätt i olika kommuner i regionen.

I länets norra del med undantag för Norrtälje har ansvaret för dricksvattenproduktion och huvudledningsnät överlåtit åt kommunalförbundet Norrvatten. Ansvaret att leverera vatten till kunderna (huvudmannaskap enligt Vattentjänstlagen) ligger hos kommunerna själva. Några kommuner har överlåtit även detta ansvar åt kommunala bolag som är gemensamma för flera funktioner inom kommunen (Sollentuna Energi) eller för vattentjänsterna i flera kommuner (Roslagsvatten).

I Stockholm och Huddinge är Stockholm Vatten AB huvudman enligt Vattentjänstlagen. I den södra delen av länet finns inte någon gemensam organisation för dricksvattenproduktion likt Norrvatten. Kommunerna är ansvariga oavsett de står för vattenproduktionen själva eller köper dricksvatten från Stockholm Vatten för vidare distribution till slutkunderna. I Södertälje svarar Telge Nät AB för dricksvattenproduktion och är huvudman enligt vattentjänstlagen. Telge Nät levererar också dricksvatten till Nykvarns kommun.

De va-organisationer som i första hand har kompetens och resurser att initiera ansökan om att inrätta vattenskyddsområden är Norrvatten och Stockholm Vatten. Sådana ärenden har också hanterats av Telge Nät, Botkyrka, Haninge, Nynäshamns och Värmdö kommuner, men detta är starkt beroende av intresse och kompetens hos enskilda tjänstemän. En viktig förutsättning för framgång torde vara ett nära samarbete med kommunens Miljöförvaltning eller motsvarande.

Företrädare för andra intressen

I kommunerna finns givetvis också enheter som företräder allmänna intressen som kan komma i konflikt med behovet av vattenskydd. Det kan t.ex. gälla exploatering och väghållning. Likaså finns enheter med en myndighetsutövning, som ska pröva enskilda intressen, där det också kan uppstå konflikter med behovet av vattenskydd.

Den ”oberoende” beslutsfattaren

Någon måste ibland fatta ett obekvämt beslut till förmån för ett intresse på bekostnad av ett annat. I många fall behöver vattenförsörjningens strategiska betydelse gå före både enskilda och allmänna intressen. I vissa fall måste givetvis alternativ vattenförsörjning ordnas för att också andra behov i samhället ska kunna tillgodoses. Ett sådant beslut måste grunda sig på tillräckligt bra underlag och fattas med insikt om dess strategiska betydelse. I praktiken är det inte möjligt att stå helt oberoende i förhållande till så centrala intressen som vattenförsörjning, transport och kommunal ekonomi. Men just därför är det viktigt att organisationen tillåter alla intressen att komma till uttryck på ett tydligt sätt.

Kommunernas organisationer kan ibland försvåra hanteringen av dessa intressekonflikter. Det finns en risk att frågan hanteras enbart i tjänstemannaorganisationen så att utfallet beror på styrkeförhållandet mellan olika tjänstemän. Därmed får de förtroendevalda inte möjlighet att göra en saklig sammanvägning mellan de olika intressena. Då kan det vara en fördel om behovet att långsiktigt skydda vattentäkter som på olika sätt kan vara av regionalt intresse företräds av en regional organisation, t.ex. ett kommunalförbund.

Exempel: Vårsta

Botkyrka kommuns vattentäkt i Vårsta togs ur drift i samband med att distributionsområdet kopplades samman med det i Tumba. Därefter har kommunens intresse för att bevaka vattentäkten som reservvattentäkt successivt avtagit. Skyddsföreskrifternas status är oklar.

Exempel: Norrvattens fyra reservvattentäkter

Norrvatten har större möjlighet att hävda vattenskyddet och bevaka intressekonflikter än de berörda kommunerna. Men här finns också en svårighet som ligger i att de som fattar beslut i kommunerna kan känna ett starkare intresse i sina lokala exploateringsplaner än i skyddet av vatten.

Ett förslag som innebär ett helhetsgrepp för flera av vattentäkterna med ett gemensamt vattenskyddsområde och gemensamma skyddsföreskrifter har tagits fram. Detta förslag ligger nu hos Länsstyrelsen, och justeringar pågår.

Diskussion och analys

Beslutande organ

Med gällande regler i miljöbalken kan i nuläget beslut om fastställelse av vattenskydd tas antingen av kommunen eller av Länsstyrelsen. Endast två kommunala beslut finns i länet i dagsläget. Enligt Länsstyrelsen så är erfarenheterna i länet mindre goda av vattenskydd tagna på kommunal nivå. Eftersom Länsstyrelsen då är överklagningsmyndighet tycker de att de inte kan engagera sig så mycket i frågorna. Enligt Länsstyrelsen så har dessutom kommunerna sällan kompetensen att driva frågorna.

Exempel: Malmsjöåsen

Malmsjöåsen är huvudvattentäkt för Södertälje och Järna samt för Nykvarn. Det två viktigaste potentiella riskerna är kopplade till en väg och till en grustäkt. En skyddsföreskrift i det kommunala beslutet om vattenskydd överklagades i två steg, först till Länsstyrelsen och sedan till regeringen. Regeringen upphävde samtliga skyddsföreskrifter och återsände ärendet.

I ett annat ärende upphävde regeringen enbart den överklagade paragrafen (se exempel på överprövning, kap 2).

Om ett beslut tas på kommunal nivå kan problem uppstå eftersom avvägningar mellan olika intressen då kan göras på bekostnad av vattenskyddsintresset. Det kan vara bättre att en fristående myndighet gör det. En fördel med kommunalt beslut kan vara tidsaspekten, det kan eventuellt gå snabbare på kommunal nivå. Länsstyrelsen är överbelastad och processen kan dra ut på tiden.

Fördelen med Länsstyrelsen är även möjligheter att arbeta i större skala och se helheter. Sådana helhetsgrepp är svåra att ta på kommunal nivå. Införandet av Ramdirektivet för vatten stöder möjligheterna till helhetsgrepp. Det stora vattenskyddsområdet för Östra Mälaren är det första exemplet på större samlat grepp i länet.

Exempel: Erken

I nuläget finns endast ett litet skyddsområde för sjön Erken i Norrtälje kommun. Förslag på betydligt större togs fram i slutet av 80-talet. Kommunen gjorde dock bedömningen att det inte var genomförbart då, och ansökte endast om en mindre del. Norrtälje kommun ligger i ett bristområde vad gäller sötvattenresurser. Detta innebär att Erken representerar ett högt värde och är skyddsvärd. Nu finns förutsättningarna för att ta ett större grepp och öka ut skyddet.

Inskränkningar och ekonomiska konsekvenser

Det är en grundläggande princip i Miljöbalken att den som genom sin verksamhet riskerar att förorena miljön är skyldig att acceptera inskränkningar och bekosta skyddsåtgärder. Viljan att acceptera detta är inte en självklarhet hos privatpersoner eller verksamhetsutövare, även om behovet av rent vatten är en självklarhet för alla. Intresset är givetvis större om vattentakten är i bruk och försörjer närsamhället. Om skyddet avser framtida vattenförsörjning eller andra brukare, t.ex. en industri, är det naturligt att intresset minskar.

När det gäller skydd av vattentäkter krävs ett långsiktigt perspektiv, och det är viktigt att skapa kunskap och förståelse för detta i samhället. Det finns sällan

möjlighet att finansiera skyddsåtgärder på något annat sätt än genom den verksamhet som står för föroreningen. I undantagsfall måste det givetvis vara möjligt att lämna bidrag från region, staten eller EU för att undvika orimliga konsekvenser för den enskilde.

Delaktighet och demokrati – en nödvändig förutsättning

En grundläggande förutsättning i en demokrati är att beslut som har betydelse för samhället under lång tid framöver ska fattas av folkvalda politiker. Det är angeläget att strategiska frågor om hållbar utveckling och säkerhet i vattenförsörjningen uppfattas som viktiga politiska frågor. För detta krävs att de ”marknadsförs” och får utrymme i media. Då kan väljarna ställa krav på de politiska besluten och politikerna uppfatta sitt ansvar på ett tydligare sätt. Ett exempel på detta är klimatfrågan som under 2006 fått stort utrymme i media och därför också i större omfattning vägs in i avgörande politiska beslut. På samma sätt skulle ett ökat intresse för vattenförsörjningen kunna medföra att dess villkor får större betydelse i politiska beslut, både i kommunerna och i regionen.

Det är också viktigt att tjänstemän och politiker uppfattar sina roller i förhållande till varandra. Det innebär att tjänstemännen respekterar de politiska besluten som ett uttryck för allmänhetens vilja. Det innebär också att tjänstemän och politiker förstår vikten av ett bra beslutsunderlag, som är tydligt och ger politikerna möjlighet att förstå vad alternativen innebär.

Hur kan en framkomlig process se ut?

Den mest framkomliga processen för ett vattenskyddsärende kan inte beskrivas generellt utan är givetvis beroende av den enskilda kommunens organisation och kultur. Men det finns några viktiga förutsättningar som ökar möjligheten att inrätta ett skyddsområde med förankrade och väl fungerande föreskrifter.

- Någon identifierar en vattentäkt och bedömer att den har strategisk betydelse för vattenförsörjningen i kommunen och i regionen.
- Kommunen i egenskap av VA-huvudman tar initiativ till en ansökan till Länsstyrelsen om inrättande av skyddsområde med skyddsföreskrifter för vattentäkten.
- Ansökan utarbetas i samråd med kommunens tillsynsansvariga och planansvariga tjänstemän och förankras i respektive nämnd.
- Under arbetet klagas vilka kommunala intressen som kan stå i konflikt med behovet av skyddsåtgärder och vilka tjänstemän som företräder dessa. Vidare identifieras det organ (i regel Kommunstyrelsen) som ”står över” de olika särintressena och därmed kan ta ansvar för en sammanvägning.
- När ärendet kommer på remiss från Länsstyrelsen, är det väl känt i kommunen. Organisationen är förberedd och kan ge ett sammanvägt remissvar, där även bakomliggande intressen redovisas.
- Länsstyrelsen kan fatta beslut med hänsyn till det sammanvägda svaret från kommunen och svar från övriga sakägare.

Vilket stöd behöver kommunerna för att hantera processen?

För att kommunerna med sina begränsade resurser ska kunna införa skydd av vattentäkter kan de behöva stöd på följande områden:

- Information till media med syfte att öka allmänhetens medvetenhet, intresse och delaktighet i strategiska vattenförsörjningsfrågor
- Identifiering av vattentäkter med strategisk betydelse för regionen
- Stöd till den kommunala va-huvudmannen i arbetet med att initiera och förbereda ansökan
- Stöd till kommunerna i beslutsprocessen

För det sistnämnda fyller Naturvårdsverkets handbok 2003:6 om vattenskyddsområden en viktig funktion. I anknytning till den kan finnas behov av en checklista eller en processmall, där de olika rollerna identifieras med hänsyn till den aktuella kommunens organisation och delegationer. Den kan användas i kommunerna tillsammans med handboken för att följa ärendet, skapa tydlighet och identifiera luckor i hantering eller beslutsunderlag. Det minskar risken för att processen stannar upp på grund av otydligheter eller intressekonflikter.

Vem kan ge kommunerna rätt stöd för att hantera processen?

Att identifiera vattentäkter med strategisk betydelse för regionen är en uppgift för en större organisation eller ett regionalt samarbetsorgan. Samma organ bör också kunna erbjuda stöd till den kommunala va-huvudmannen i arbetet med att initiera och förbereda ansökan.

Norrvatten bör kunna fylla denna funktion i sina medlemskommuner. Detsamma gäller för Stockholm Vatten i Stockholm och Huddinge. För länets övriga kommuner kan det finnas ett värde i att ett regionalt samarbetsorgan gör denna värdering med regionens intresse för ögonen. För närvarande pågår därför projektet "Prioritering av vattentäktsskyddet i kommunerna i Stockholms län" på initiativ av VAS-rådet.

Det stöd kommunerna behöver i beslutsprocessen som komplement till Naturvårdsverkets handbok är också en uppgift som kan lösas regionalt.

Det långsiktiga arbetet att öka medvetenhet och delaktighet i samhället för strategiska vattenförsörjningsfrågor måste ske både regionalt, nationellt och globalt. Även i det sammanhanget har alltså ett regionalt samarbetsorgan en viktig funktion att fylla.

Förslag

Stöd till kommunerna

I många sammanhang framhålls behovet av ett mer organiserat va-samarbete mellan kommunerna i stockholmsregionen. Det skulle innebära fördelar även när det gäller behovet att skydda regionens vattentäkter och vattenresurser. Men det är kommunerna själva som beslutar om organisation för att tillhandahålla de allmänna vattentjänsterna.

Så länge inte all vattenförsörjning i länet ombesörjs av regionala organisationer, finns det behov av ett stöd till kommunerna för skydd av vattentäkter i enlighet med diskussionen ovan. VAS-rådet har bildats inom ramen för KSL just för att samordna regionala vatten- och avloppsfrågor och har därför förutsättningar att hantera även dessa uppgifter.

VAS-rådet föreslås därför i sin verksamhetsplan för de kommande åren under rubriken "Reservvattenförsörjning" föra in följande punkter:

- Undersöka behovet av information till allmänheten om vikten av att långsiktigt skydda regionens vattentäkter
- Undersöka behovet av stöd till huvudmännen för allmänna vattentjänster i arbetet med att initiera och förbereda ansökan av skyddsområden och skyddsföreskrifter
- Undersöka behovet av stöd till kommuner för att hantera den demokratiska processen med att inrätta skyddsområden och skyddsföreskrifter
- Fortsatt arbete med identifiering av strategiska vattenresurser i regionen med behov av nya eller förbättrade skyddsföreskrifter

Checklista för den engagerade kommunpolitikern

Ännu finns flera vattenresurser i regionen som kan fylla en viktig funktion som reservvattentäkter t.ex. vid en allvarlig förorening i Mälaren. Men för att de ska kunna skyddas för framtiden krävs ett engagemang idag från politiker som sätter värde på rent dricksvatten till kommande generationer.

Hur kan då jag som engagerad kommunpolitiker arbeta för att skydda kommunens och regionens vattentäkter? Svaret på frågan beror givetvis på hur förtroendeuppdraget ser ut. Här följer några frågor att ta reda på eller ta ställning till:

Kunskap om vattenresurser

- Vilken reservvattenförsörjning har kommunen idag – vad händer om Östra Mälaren slås ut?
- Finns det vattenresurser i kommunen som är intressanta för kommunen eller för regionen idag och år 2050?
- Finns det vattenresurser i kommunen som behöver nya eller bättre skyddsföreskrifter?

Andra intressen

- Finns det viktiga intressen som kan komma i konflikt med skyddet av vattentäkter?
- Vem eller vilka företräder dessa intressen i kommunen?

Kommunens sammanvägda intresse

- Vilka intressen ingår i mitt uppdrag att företräda?
- Var i kommunens organisation bör dessa intressen vägas samman?
- Vem diskuterar min kommuns intressen med grannkommunerna?
- Vem diskuterar min regions intressen med grannkommunerna?

När VAS-rådets rapport "Prioritering av vattentäktsskyddet i kommunerna inom Stockholms län" kommer på remiss till kommunerna, ger den ett utmärkt tillfälle till en saklig diskussion om detta bland kommunens förtroendevalda. Rätt kunskap och engagemang ger goda förutsättningar för att skydda regionens vattenresurser och därigenom bidra till en säkrare vattenförsörjning för kommande generationer.

VAS-rådet

VAS-rådet bildades 2004 och är ett gemensamt forum för regional samverkan kring vatten- och avloppsfrågor i Stockholms län.

VAS-kommittén är rådets arbetsgrupp som jobbar med planering, löpande frågor och implementering. Kommittén bemannas av tjänstemän från Stockholms läns kommuner, Stockholm Vatten AB, Norrvatten, Käppalaförbundet, SYVAB, Roslagsvatten AB, Telge Energi AB, Kommunförbundet Stockholms Län, Länsstyrelsen i Stockholms län samt landstingets Regionplane- och trafikkontor.

KSL är administrativt hemvist för VAS-rådet och dess kommitté.

Rådets syfte

- Att vara Stockholmsregionens naturliga samarbetsforum för strategiska vatten- och avloppsfrågor
- Att vara en mötesplats mellan tjänstemän för utbyte av kunskap och erfarenheter i VA-frågor
- Att vara en arena för genomförande av gemensamma insatser, till exempel utredningar och information
- Att vara politisk förankring på kommunal och regional nivå

VAS-rådets rapporter
ISSN 1653-8870